

Περίληψη-Summary

Σπέντζος Γεώργιος: «Το ζήτημα ασφάλειας της Ελλάδος 1923-1926»

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η ανάλυση του ζητήματος ασφαλείας της Ελλάδας και των αξόνων πάνω στους οποίους στηρίχθηκαν οι κυβερνήσεις της εποχής εκείνης, ώστε να οικοδομήσουν ένα αξιόπιστο, κατά το δυνατόν, σύστημα, μέσω του οποίου θα ήταν δυνατή η διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας, σε συνδυασμό με την πολιτική της ανεξαρτησία.

Η ελληνική εξωτερική πολιτική της περιόδου 1923-1926 σίγουρα δεν έχει τύχει μιας συνολικής εξέτασης, όπως συμβαίνει αντίστοιχα με την τετραετία Βενιζέλου 1928-1932. Τα διαθέσιμα επιστημονικά έργα έχουν με σαφήνεια περιγράψει τη μεγάλη σημασίας στροφή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από τον αλυτρωτισμό σε μια πολιτική αποδοχής του εδαφικού καθεστώτος, καθώς και τα αδιέξοδα στις σχέσεις με τις Μεγάλες Δυνάμεις και εν μέρει τις σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Δεν παύουν όμως, το καθένα μόνο του, να παρουσιάσουν μια εικόνα κατά βάση αποσπασματική.

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να απαντήσει σε ερωτήματα που προκύπτουν μέσα από την μελέτη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και του ζητήματος της ελληνικής ασφαλείας μεταξύ 1923-1926. Οι επιλογές της «Επανάστασης» του '22 και κυβερνήσεων που τη διαδέχθηκαν το 1924, ήταν οι ενδεδειγμένες έναντι των προκλήσεων που παρουσιάστηκαν στη διεθνή σκηνή ώστε να ενισχύσουν το σύστημα ασφαλείας; Ποιοι απ' τους πολιτικούς που πρωταγωνίστησαν κατά τη συγκεκριμένη εποχή, διαδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλο στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής και κατ' επέκταση του συστήματος ασφαλείας της χώρας; Κατανοήθηκαν επαρκώς τα νέα δεδομένα που διαμορφώθηκαν μετά το 1919, τις συνθήκες ειρήνης και την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών; Τέλος ο αναθεωρητισμός του Πάγκαλου, υπήρξε αποτέλεσμα των διεθνών εξελίξεων ή αποτελούσε μια τυχονδικτική πολιτική που αποσκοπούσε να ικανοποιήσει τις προσωπικές του φιλοδοξίες και μόνο;

Η εκπόνηση της παρούσας διατριβής στηρίχθηκε κατά το μεγαλύτερο τμήμα της στην έρευνα ανέκδοτου πρωτογενούς υλικού, συγκεκριμένα το Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών. Εξίσου πολύτιμη και σημαντική υπήρξε και η μελέτη των βρετανικών αρχείων, αρχείο του Foreign Office σειρά 371. Επίσης ερευνήθηκε το Αρχείο του Ελευθερίου Βενιζέλου, κατατεθειμένο στο Μουσείο Μπενάκη, καθώς και δημοσιευμένες συλλογές: το Αρχείο Θεόδωρου Πάγκαλου και η σειρά Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Επιπλέον έγινε χρήση μέρους ελληνικών εφημερίδων της εποχής, ενώ χρησιμοποιήθηκε η ελληνική και αγγλόγλωσση βιβλιογραφία.

Στην εισαγωγή γίνεται ο ορισμός του θέματος, με την επισήμανση του μεγέθους της αλλαγής που επέφερε η Λωζάννη στις «βαθύτερες δυνάμεις» που καθορίζουν την ελληνική εξωτερική πολιτική, με σημαντικότερη το τέλος της Μεγάλης Ιδέας και της αυτρωτικής πολιτικής που την συνόδευε. Στο πρώτο κεφάλαιο, εξετάζεται η σημασία της αλλαγής των δεδομένων που επέφερε το τέλος των εθνικών πολέμων και η σύναψη της Συνθήκης της Λωζάννης στη διαμόρφωση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται σε ένα γεγονός που επρόκειτο να καθορίσει στο εξής τις ελληνικές προσλήψεις για το τότε διεθνές σύστημα, την κατάληψη της Κέρκυρας απ' την Ιταλία του Μουσολίνι. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια εκτενή αναφορά στις συνέπειες του επεισοδίου για το σύστημα ασφαλείας της Ελλάδας, καθώς η χώρα δέχθηκε την κυνική και απροκάλυπτη πίεση μιας Μεγάλης Δύναμης, της Ιταλίας, ενώ οι ελπίδες που είχαν εναποτεθεί στον νέο διεθνή οργανισμό της Γενεύης, διαψεύστηκαν.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στις εκκρεμείς διαφορές της Αθήνας με τα γειτονικά της κράτη, κατά την επαύριον της Λωζάννης, δίνοντας έμφαση στα προβλήματα που δημιουργούσε ο βουλγαρικός αναθεωρητισμός στις ελληνο-βουλγαρικές σχέσεις. Ακολουθώς αναλύονται οι σχέσεις με τη μεγεθυμένη απ' το 1918 Σερβία, νέα περιφερειακή δύναμη στα Βαλκάνια και οι σχέσεις με την Τουρκία, με την οποία όμως υπήρχαν σημαντικά εκκρεμή ζητήματα (Έλληνες εγκατεστημένοι της Πόλης, Οικουμενικό Πατριαρχείο). Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται οι σχέσεις της Αθήνας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης, Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία, με τις ελληνο-ιταλικές σχέσεις να έχουν βαρύνουσα σημασία, λόγω του αναθεωρητισμού της Ρώμης. Σε ότι αφορά τις σχέσεις της Αθήνας με Παρίσι και Λονδίνο, το κεφάλαιο εστιάζει κυρίως στις προσπάθειες των δύο Μεγάλων Δυνάμεων για μια οικονομική κυρίως διεύθυνση.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται η μεταστροφή που επέφερε η δικτατορία του Θεόδωρου Πάγκαλου στον τομέα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, καθώς προσανατολίστηκε και σχεδίασε μια επάνοδο στην επιθετική πολιτική, με μοναδικό σκοπό την αναθεώρηση των συνόρων με την Τουρκία. Η υλοποίηση των σχεδίων του Πάγκαλου στηριζόταν σε πρόγραμμα εξοπλισμών και διπλωματικό άνοιγμα προς τη Ρώμη, το Λονδίνο και εν τέλει το Βελιγράδι με το οποίο προχώρησε σε σημαντικές συμφωνίες, οι οποίες και οδήγησαν στην ανατροπή του.

Στο έκτο κεφάλαιο εξετάζονται οι εξελίξεις από την ανατροπή του καθεστώτος Πάγκαλου, δίνοντας βάρος στην εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης Κονδύλη και κυρίως της Οικουμενικής. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την αναφορά στις προσπάθειες της Οικουμενικής για διπλωματικό άνοιγμα προς τη Ρώμη, που αποτέλεσε τις απαρχές μιας αναμόρφωσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Στα συμπεράσματα γίνεται μια συνολική επισκόπηση της αλλαγής που επέφερε η Μικρασιατική Καταστροφή και η σύναψη της Συνθήκης της Λωζάννης, στη διαμόρφωση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας, δίνοντας έμφαση στην εξωτερική πολιτική της

κυβέρνησης Βενιζέλου απ' το 1928 και της εξόδου της χώρας απ' τη διπλωματική της απομόνωση.

Spentzos Georgios: «The problem of Greece's Security 1923-1926»

The main purpose of this thesis is to discuss the problem of Greece's security and the search of the Greek governments, in the effort to build a reliable system, through which it would be possible to secure the territorial sovereignty and the independence of the country.

Greek foreign policy, between 1923 and 1926, has not been researched as thoroughly as the subsequent Venizelos government (1928-1932). The available literature has clearly described the great importance of the transition from the irredentist policy to one aiming at the continuation of the status quo, as well as the stalemate in the relations with the Great Powers and the neighboring Balkan states.

The present thesis aims to answer to major questions of the Greek foreign policy and the problem of security between 1923 and 1926. For example, were the decisions of the "Revolution of 1922" and the successor governments after 1924, adequate to deal with the challenges? Which of the leading politicians of that era played key role in the making of Greek foreign policy? Was the revisionism of the Pangalos dictatorship a result of international developments, or an opportunistic policy, by which he aimed to satisfy only his personal ambitions?

The writing of the present thesis has been based on the research of unpublished primary sources, such as the Diplomatic and Historical Archive of the Greek Foreign Ministry, the archives of the Foreign Office, the Eleftherios Venizelos Archive, as well as published collections: the Theodoros Pangalos Archives and the series Documents on British Foreign Policy, 1919-1939.

The introduction of the thesis defines the issue, emphasizing the magnitude of the transition which the Lausanne Treaty effected on the "deeper factors", that determine Greek foreign policy. The first chapter analyzes the importance of the change brought by the end of the "national wars" and the signature of the Lausanne Treaty.

The second chapter focuses on an incident that defined the Greek views for the international system of that time, the occupation of Corfu by fascist Italy. This chapter ends with a discussion of the consequences of this incident for the Greek security system, as the country was attacked by a Great Power, while the hopes of Athens for the new international organization of Geneva, the League of Nations, proved an illusion.

The third chapter focuses on the differences with neighboring states, after the Lausanne Treaty, emphasizing the problems created by Bulgarian revisionism. The chapter analyses the relations with the enlarged, after 1918, Serbia, a new regional power in the Balkans and also the relations with

Turkey, a neighbor, with which Greece had important affairs to resolve. The next chapter analyzes the relations of Greece with the three Great Powers, Britain, France and Italy. Particular emphasis is given to Greek-Italian relations, due to the Rome's revisionism.

The fifth chapter examines the changes effected by the Theodoros Pangalos regime in the realm of Greek foreign policy. More specifically this policy was oriented towards a revival of an aggressive policy against Turkey. The implementation of Pangalos' plans was based on an armaments program and a diplomatic opening to Rome, London and Belgrade. Finally the agreement with Serbia led to the overthrow of Pangalos's regime.

The sixth chapter discusses the developments from the overthrow of the Pangalos regime, focusing on the foreign policy of the Kondylis government and especially on its successor, the "Ecumenical". This chapter concludes with the reference to the efforts of the Ecumenical government for a diplomatic overture to Rome, which was the beginning of a reformation of Greek foreign policy.

The conclusions discuss the huge climax of the change that these years brought to Greek foreign policy and security. This change would reach its climax during a subsequent period, after Venizelos' return to power in 1928, when he presided over the exit of the country from its diplomatic isolation.